maks ideoloogiks ja eestvõitlejaks Eestis. Sattudes peamiselt Eesti kiriku laadi ning põhikorra küsimusis vastollu kirikuvalitsuse liikmetega, lahkus P. varssi (1925) konsistooriumi assessori kohalt. Riigi ja kiriku lahutamise seaduse maksmapaneku järel hakkas P. propageerima kiriku korralduses täieliku vabakirikliku korra teostamist, mille järgi üksikkogudused omaksid võimalikult suurt iseseisvust kiriku-keskvalitsuse suhtes ja võiksid liituda oma vahel rühmitusteks, mis, jäädes üldkirikusse, oleksid viimasega õige vabas vahekorras. Selle mõtte teostamisel tekkis Eesti kirikus a. 1926 n. n »Vaba Sinod«, kuhu esialgu kuuluvad 4 kogudust; need lasksid endid registreerida ühise, üldkiriku põhikirjast mitmeti tunduvalt erineva põhikirja alusel, milles on ette nähtud omavaheline liitumine »vaba sinodi« mõttes, ilma et üldkirikust lahku mindaks. »Vaba Sinodi« erilaad ning teguviis, samuti tema suhtumine üldkirikusse ei ole tegelikult veel suutnud omandada kindlamat ilmet ega kuju.

Isikl. saadud andmed; H. B. Rahamägi, Eesti Ev Lut. usu vaba rahvakirik vabas Eestis (*Acta et Comm. Univ. Tart. B. X, 1*, 1926). *T.*

PÕLD, Helmi Johanna, karskustegelane, sünd. 29. XI 1882 Järvamaal Käigi mõisas sepp K. Einberg'i tütrena, õppis m. s. kuni 1899. a.-ni Rakvere II järgu tütarlaste erakoolis, sooritas a. 1900 eksternina algkooliõpetaja eksami ja asus s. a. lastekasvatajana Kurskisse Venemaale. Siirdunud tagasi kodumaale, teotses P. aa. 1903–07 õpetajana Iisakus Varesmetsa vallakoolis ja Kursi klk.-koolis. 1906. a. sügisel võttis ta Kursi karskusseltsi esindajana osa Tallinnas peetud V Eesti karskuskongressist, kus ta valiti Karskusseltside Keskkoimkonda. Siit alates määras karskustöö P.-u edaspidise tegevuse suuna. 1907. a. suvel tutvus ta karskustööga Soomes ja võttis osa XI rahvusvahelisest karskuskongressist Rootsis. S. a. sügisel asus Tartu ja töötas siin, a. 1908 abiellu astunud P. Põlluga (vt.), kuni 1909. a. karskusseltside kesktoimkonna asjaajajana ja siis kirjatoimetajana kuni saksa okupatsioonini (1918), mil kesktoimk. suleti. 1926. a. suvel Tartus peetud rahvusvahelistel karskuskongressidel oli P. korraldava toimkonna liige ja VIII Põhjamaade Valgelindi kongressi juhataja. Laste karskustöös on P. esimesi algatajaid Eestis, organiseerides Tartus õpilaste karskusühinguid ja korraldades siin ja mujal laste karskustunde. Ka naiste karskuse alal on P. aktiivselt teotsenud, olles Eesti Naiste Karskusliidu asutamisest (1923) alates selle juhataja ja liidu väljaantava kuukirja »Eesti Naine« vastutav toimetaja. Oma karskustöö alul on P. sageli esinenud avaliku kõnelejana karskusküsimusis, ühtlasi avaldanud mõned vähemad brošüürid ja artiklid ajalehis. Karskustöö kõrval on P. 1907. a. alates tegev õpetajana Eesti Nooresoo Kasvatuse Seltsi tütarlaste gümnaasiumis Tartus.

Isikl. saadud andmed; Eesti Naine 1927, nr. 12; Post. 1927, nr. 337. *T.*

PÕLD, Peeter Siegfried Nikolaus, haridus- ja politikategelane, Harald Wilhelm P.-u (vt.) vend, sünd. 30. VI 1878 Jõhvi klk. Puru küla kooliõpetaja pojana, õppis aa. 1898—1906 Tartu ülikoolis usuteadust, omandades *cand. theol.* astme; töötas üliõpilasena aa. 1905—06 »Postimehe« toimetuses, jätkas ülikooli lõpetamise järel tegevust ajakirjanikuna Tallinnas päevalehe »Sõna« (nov. 1906 — veebr. 1907) ja Tartus »Postimehe« ja selle asetäitjate »Meie Aastasada«, »Sõna« ja »Elu« toimetuses kuni 1907. a. sügiseni. 1908. a. tutvus P. Saksamaal ja Šveitsis mitmekülgselt kooliloludega ja asus 1908. a. sügisel 1906. a. asutatud Eesti Nooresoo Kasvatuse Seltsi tütarlaste keskkooli usuõpetajaks, saades varssi O. Kaida (vt.) järel sama kooli juhatajaks. Siin jätkas P. eduga esimese eestikeelse keskkooli arendamist ja kujundamist kuni täieliku tütarlaste gümnaasiumini, teotsedes oludes, mida iseloomustasid ühelt poolt tulunduslikud raskused, sest kool pidi ise ennast ülal pidama võrdlemisi väikese eesti seltskonna kaasabil, teiselt poolt Vene riigipolitikas 1907. a. peale ikka ägedamaks muutuva reaktsiooni võtted, eriti »muulaste« rahvuskultuuriliste püüete halvamise suunas, ja viimaks mõnes ringkonnas esinev usu puudus eestikeelse keskkooli tarvilikkusse ja teostamisvõimalustesse. P.-u sihikindlal juhatusel tühistas kool varssi kõik kahtlused ja sai tunduvaks teguriks Eesti haritud naise kasvatamisel rahvuslikus vaimus, andes selle juures tõuget ja eeskuju üldse emakeelsete koolide asutamisele Eestis. Koolijuhatajana toimis P. kuni saksa okupatsiooniaja lõpuni nov. 1918, olles vaheajal, juulist novembrini 1917, ka Eesti Maavalitsuse haridusosakonna juhataja; tema ajal töötati välja ja võeti Maanõukogus vastu Eestimaa koolivalitsuse ajutine korraldus. Eesti Vabariigi väljakuulutamisel 24. II 1918 määrati P. haridusministriks, kellena tal võimalik oli tegev olla ainult lühike aeg 1918. a. sügisel okupatsiooni lõppemise järel. Töötades koolipõllul võttis P. tegevalt osa hariduspäevade ja kongresside korraldamisest ning tööst ja pidas loenguid õpetajate edasiharimise kursustel pedagoogikast ja psühholoogiast ning koolikorraldusest. Kui 1917. a. Eesti Kooliõpetajate Keskliit ellu astus, sai P. selle esimeseks juhatajaks. Selle juures avaldas P. ajalehtedes, eriti »Posti-